

Hugo houdt het helder

In de whitepaper “Samenleven met het groen, onze route naar een gezonde openbare ruimte” staat hoe de Donker Groep denkt over circulariteit en duurzaamheid bij het beheer van de groene buitenruimte. Maar de praktijk is weerbarstig. Het denken vanuit administratieve systemen wint het vaak van het denken vanuit duurzame oplossingen. In zijn columns laat Hugo Later zijn groene geweten spreken en toont hij hoe een integrale kijk op duurzame oplossingen samen kan gaan met financiële duurzaamheid. In deze eerste column heeft Hugo het over wat de natuur ons opdraagt.

“Ik zeg wel eens uitdagend: eigenlijk zou je elke tegel waar groen groeit eruit moeten halen. Want, als er geen mensen op lopen of overheen rijden heb je op die plek ook geen verharding nodig en kun je de natuur daar de ruimte geven. Als je naar je eigen tuin kijkt, vertelt die tuin je wat er moet gebeuren: maaien, snoeien, plukken... Zo vertelt de groene openbare ruimte ons ook welke maatregelen er nodig zijn.

Bij de Donker Groep gaan we voor wat ik noem ‘inclusief beheer’. Dat is niet de taken verdelen tussen verschillende uitvoerders: grasmaaien door A, plantvakken schoonhouden door B, boomonderhoud door C. Want de buitenruimte is niet opgedeeld in zulke administratieve eenheden, het is één ecosysteem. Daarvoor is samenwerking en samenhang noodzakelijk.

Ik zou de bomen willen gebruiken voor de horizontale en verticale gelaagdheid, en voor het vasthouden van het water. Ik zou niet uitsluitend strak gemaaid gras willen zien, maar bloemweidemengsels waar we een pad doorheen kunnen maaien. Op dat pad kunnen de mensen lekker wandelen met de hond. Als die hond zijn ontlasting in het lange gras doet, hebben de spelende kinderen daar ook geen last van... En als iemand daar op een klein stukje grond tomaten wil verbouwen, dan kan dat ook.

Op die manier los je zoveel problemen tegelijkertijd op. Want, de groene buitenruimte laat zich niet vangen in een Excel-sheet met taken voor A, B en C, maar zij vertelt ons zelf wat ze nodig heeft. Het is aan ons om daar goed naar te leren luisteren.”

Hugo houdt het helder

In zijn columns laat Hugo Later zijn 'groene geweten' spreken en toont hij hoe een integrale kijk op duurzame oplossingen samen kan gaan met financiële duurzaamheid. Deze keer over het ecosysteem en de eikenprocessierups.

“Natuurlijk snap ik wel dat investeringen in de groene ruimte rendement moeten hebben, en dat kan ook heel goed op een gezonde manier. Maar de drive moet zijn dat je meerwaarde voor en door groen biedt en dat je niet alleen met de financiële kant rekening houdt.

Denk bijvoorbeeld aan de Bijlmermeer rond de Arena, die wordt nu helemaal opnieuw ontwikkeld. Onze uitdaging daarbij is om een groene omgeving te maken die geen blokkade is voor het ecosysteem, maar die eraan bijdraagt, met groene gevels, natuurinclusief bouwen, daktuinen... Gelukkig stellen de investeerders zoals pensioenfondsen inmiddels ook 'groene eisen': de projecten moeten toekomstgericht en klimaatadaptief zijn en ze moeten bijdragen aan het wegnemen van de duurzaamheidsproblemen.

Je kunt zien of een ecosysteem goed functioneert. Een belangrijk voorbeeld is de omgang met de eikenprocessierups. Die rups vertelt ons heel veel over het feit dat de biodiversiteit enorm is afgenomen. Over de bij hoor je niet zoveel mensen praten; maar ook voor de bij speelt zich net zo'n groot probleem af. Omdat de rups vervelend is – hij prikt en bezorgt de mensen jeuk – krijgt hij relatief veel aandacht.

Toch is deze rups een welkom dier, omdat hij ons laat zien dat we iets niet goed doen. Want er is een visie nodig bij de aanpak van dit probleem. We moeten dat dier niet alleen maar wegzuigen om de overlast te beperken, maar we moeten nadenken over toekomstgerichte maatregelen die de leefomgeving natuurlijker maken. Ik denk daarbij aan een inrichting van de buitenruimte met onderbegroeiing, andere boomsoorten en meer biodiversiteit, zodat de natuurlijke vijanden van deze rups het weer over kunnen nemen van ons.

Door goed te kijken naar de signalen die de natuur ons geeft, kunnen we zoveel leren. De les die de eikenprocessierups ons leert is: zorg voor andere, natuurlijker omstandigheden dan zorgt de natuur er wel voor dat wij geen last meer van haar hebben.”

Hugo houdt het helder

In zijn columns laat Hugo Later zijn 'groene geweten' spreken en toont hij hoe een integrale kijk op duurzame oplossingen samen kan gaan met financiële duurzaamheid. Deze keer over circulair werken en rekenen.

“Een nieuwe manier van denken vraagt een omslag, niet alleen bij onszelf, maar ook bij onze opdrachtgevers. Neem nu die overheid die een miljoen bomen wil planten. Omdat ze kwalitatief en kwantitatief willen bijdragen aan klimaatadaptatie. Wij kregen de opdracht om daarvoor plekken te zoeken en de bomen te planten, als een soort 'bomenmakelaar'. Maar, als je voor elke boom twee boompalen gebruikt – zoals dat meestal gebeurt bij jonge bomen – dan moet je daarvoor weer bomen kappen... Alleen al vanwege de CO₂-doelstellingen is dat op zijn zachtst gezegd niet handig.

Daarom stellen wij voor om de bomen ondergronds te verankeren, met banden over de kluit die de boom overeind houden. Die banden zijn ecologisch verantwoord en lossen op den duur op in de grond, zonder milieuschade en zonder kosten voor het opruimen ervan. (De boompalen zouden ook nog eens in de planning en de begroting staan om na drie jaar verwijderd te worden.)

De afweging tussen boompalen en ondergronds verankeren moet natuurlijk ook financieel gebeuren. En het gekke is dat de rekenmethode daarvoor nog vaak lineair is en niet circulair. Als we geen bomen hoeven te kappen voor het hout van de boompalen, verbeteren we het klimaat. En als we na drie jaar geen boompalen hoeven op te halen omdat de bomen ondergronds verankerd zijn, scheelt dat niet alleen een post op de begroting maar ook de milieukosten van de palen en het vervoer ervan. Uiteindelijk ben je dan na drie jaar goedkoper uit met de ondergrondse verankering, die bij de aanschaf duurder is dan de boompalen.

Dit is een mooie voorbeeld van hoe 'control' het dreigt te winnen van 'cultuur', hoe de manier van rekenen in de weg kan staan van duurzaam investeren. Een atleet gaat ook niet sneller lopen als je de prestaties met een stopwatch opneemt; daarvoor zijn een stevig trainingsschema en gezonde voeding nodig. Veel overheden hebben nog last van die lineaire manier van rekenen en de traditionele manier van verantwoording afleggen, maar gelukkig dringt het circulaire denken steeds meer door.”

Hugo houdt het helder

In zijn columns laat Hugo Later zijn 'groene geweten' spreken en toont hij hoe een integrale kijk op duurzame oplossingen samen kan gaan met financiële duurzaamheid. Deze keer over duurzame onkruidbestrijding en duurzame inrichting van de buitenruimte.

“De overheid heeft het verbod op glyfosaat kort geleden teruggedraaid, waardoor het weer in de openbare ruimte gebruikt mag worden voor onkruidbestrijding op verharding. Wij hebben samen met drie andere collega-groenbedrijven besloten om daar geen gebruik van te maken. Het verschil is zes cent per vierkante meter met glyfosaat versus achttien cent per vierkante meter met hetelucht.

We hebben dat besloten omdat het glyfosaat een gif is dat in het systeem gaat zitten. Muisen, bijvoorbeeld, eten de giftige beplanting; zij worden gepakt door roofvogels en het gif komt in de voedselketen terecht. Maar ook in het watersysteem via het riool en uiteindelijk ook in ons drinkwater, waardoor onder meer vrouwen onvruchtbaar kunnen worden. Daar ligt dus nog een mooie taak voor onze overheid.

Toen glyfosaat in 2016 verboden werd, dwong dat de beheerders van de groene openbare ruimte om anders te gaan denken over onkruidbestrijding. Wij gebruikten het gif als sinds 2006 niet meer, dus we hadden daarin al een flinke voorsprong. Onderdeel daarvan is ook dat je anders gaat nadenken over de inrichting van de openbare ruimte.

Hoe kun je die ruimte invullen zonder dat daar zoveel onderhoud voor nodig is? Dat heeft onder meer te maken met de hoeveelheid hoekjes, kantjes en paaltjes, allemaal plekken waarin onkruid graag en gemakkelijk groeit. Kijk maar eens naar vluchtheuvels, waarop altijd onkruid groeit wat om extra onderhoud vraagt. Als je die hoeken en gaten wegwerkt, zoals in de Steenstraat in Arnhem die helemaal vlak is gemaakt bij de herinrichting, dan krijgt dat onkruid ook geen kans.

Daardoor ontstaat ook een vriendelijker straatbeeld en een betere sfeer: mensen houden in het verkeer ook aantoonbaar meer rekening met elkaar omdat de straat en de stoep in elkaar overlopen. En, belangrijk voor het onderhoud, de straat is veel gemakkelijker en dus goedkoper schoon te houden. De veegmachines hoeven geen rekening te houden met randen en paaltjes. Zo krijg je een veel beter beheersbare buitenruimte, die misschien tegen de gevels nog wat onkruid laat zien. Door de hoge betredingsgraad – van voetgangers, fietsers en auto's die op de stoep in vakken mogen parkeren – krijgt het onkruid ook nog eens minder gelegenheid zich te ontwikkelen. En dat is de sleutel.

Hier liggen grote kansen voor beleidsmakers en ontwerpers als zij nadenken over herinrichting of reconstructie van de buitenruimte.”